

Barnkonventionen 25 år

Brister i barnmigranternas rättigheter • Straffbarhetsåldern sänktes

Den 16-18 maj arrangerade Barnrättscentrum en internationell konferens om barns rättigheter på Stockholms universitet med anledning av att det i år är 25 år sedan Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling.

Tre av de medverkande intervjuas i detta nummer av Juridicum

– Barnkonventionen har haft en enorm betydelse för barns rättigheter. Det finns en helt annan medvetenhet om barns förutsättningar idag. Men migrerande barn är fortfarande en osynlig och utsatt grupp i samhället.

Det säger Mary E. Crock, professor i offentlig rätt vid University of Sydney. För tio år sedan studerade hon och hennes kollegor ett antal länders mottagande av asylsökande barn. Majoriteten av länderna saknade tillförlitlig statistik och genomarbetade program för barnen. Bäst av de studerade länderna var Storbritannien.

– Storbritannien var det enda europeiska land vi studerade. Att Storbritannien fick ett så gott betyg beror troligen på att landet är medlem i Europakonventionen. I dag ser det mycket bättre ut i länderna vi studerade och det är till stor del Barnkonventionens förtjänst. Barnkonventionen har pressat konventionsländerna att förbättra villkoren för och kunskapen om migrerande barn.

De senaste åren har individens rättigheter fått en starkare ställning inom den internationella rätten som historiskt har handlat om i första hand staters suveränitet. Mary E. Crock välkomnar utvecklingen. Hon tror att människors förflyttningar över nationsgränser har bidragit till individualiseringen av den internationella rätten.

I de flesta konventionsländer lever dock en syn på barn kvar som går stick i stäv med konventionens individualistiska anda.

– Barn betraktas som sina föräldrars ägodelar eller utifrån ett paternalistiskt synsätt, snarare än som rättighetsbärare i sig själva. De skandinaviska länderna har kommit längst i att erkänna barn som individer med egna rättigheter.

Den traditionella synen gör att barns rättigheter tenderar att kopplas till deras föräldrars rättigheter och immigrationsstatus, enligt Mary E. Crock. De migrerande barns rätt till information, rättsligt ombud (legal representation), tolk, talan och överklagande tillgodoses därför inte i den utsträckning som konventionen föreskriver.

Mary E. Crock är mycket kritisk till hur hennes egen regering utnyttjar de paternalistiska tänkesätten i eget intresse.

– Regeringen har starkt begränsat möjligheten för ensamkommande barn att återförenas med sina föräldrar i Australien i syfte att avskräcka andra föräldrar från att skicka iväg sina barn. Regeringen tillåter sig alltså att skada en grupp barn för att "skydda" andra barn.

De legala ramverken för att driva igenom ett mer barnvänligt rättssystem i södra Afrika finns på plats. De finansiella förutsättningarna är dessutom goda tack vare den ekonomiska boom som flera länder i regionen har erfarit. Det menar Julia Sloth-Nielsen, professor i offentlig rätt vid University of the Western Cape i Kapstaden, Sydafrika.

Konferensen öppnades i närvaro av HM Drottningen. Drottningen mottar det första exemplaret av Barnrätt - en antologi av bokens redaktörer, professorerna Ann-Christin Cederborg och Wiveka Warnling-Nerep (tillika föreståndare för Barnrättscentrum). I bakgrunden syns konferensens arrangör, professor Said Mahmoudi. Boken, som är Barnrättscentrums första stora publikation är utgiven på Norstedts Juridik.

Allt är dock inte frid och fröjd. Flera av demokratierna i regionen är instabila och den utbredda korruptionen lägger hinder i vägen när åtgärder som stärker barns rättigheter ska implementeras. Det är inte nödvändigtvis de rika länderna som gör bäst i från sig på barnrättsområdet.

– Angola har en för regionen hög BNP tack vare sina oljetillgångar, men på grund av korruptionen är barns rättigheter eftersatta, säger Julia Sloth - Nielsen.

Ett problem är bristen på utbildade socialarbetare. Julia Sloth - Nielsen, som själv undervisar socialarbetare, påpekar dock att ett växande antal studenter söker sig till utbildningen.

– Det tar tid. Man kan inte utbilda nya socialarbetare på en dag. Dessutom försvinner den utbildade arbetskraften, socialarbetare och andra, till nya jobb. Därför måste man ständigt utbilda nya.

Många länder i södra Afrika är beroende av NGO:s. Det beror inte bara på bristande resurser utan även på tradition. I länder som Lesotho, Namibia och Botswana har det funnits en uttrycklig policy att det civila samhället ska tillgodose barns och andras välfärd. Staten ska bara finnas där som en sista utväg.

– Det håller på att förändras. De afrikanska staterna, särskilt i Östafrika, tar allt större ansvar för sin befolknings välfärd.

Beroendet av civilsamhället, särskilt internationella biståndsorganisationer, gör inflödet av resurser osäkert och det blir svårt att koordinera arbetet med ett barnvänligt rättssystem. Julia Sloth-Nielsen efterlyser långsiktighet.

– Åren runt millennieskiftet gjordes stora framsteg med att förbättra situationen för barn i konflikt med rättssystemet. Dessvärre förändrade de internationella organisationerna sin policy för biståndsstöd. Genom att bredda omfattningen av mål förlorades fokus och de framsteg som hade gjorts gick om intet.

Artikel 40(3) i Barnkonventionen har tolkats som att medlemsstaterna ska fastställa en lägsta straffbarhetsålder men artikeln anger ingen minimiålder. I en kommentar till Barnkonventionen (General Comment 10) har Barnkonventio-

nens kommitté angett att 12 år är en internationellt accepterad lägsta straffbarhetsålder.

Peter Newell är samordnare för Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children. Han är kritisk till Kommitténs råd.

– Det var sannerligen inte Kommitténs intentioner, men en del konventionsstater har använt det för att berättiga en sänkning av minimiåldern till 12. Kommittén har kommit fram till 12 bara genom att räkna ut den medianen för straffbarhetsåldern bland konventionsländerna. Jag hoppas verkligen att kommittén kommer att ge ut en reviderad kommentar.

Han hänvisar till artikel 2 enligt vilken alla barn ska åtnjuta konventionens rättigheter. I konventionens artikel 1 fastslås att alla människor under 18 år är barn. Det kan inte tolkas på annat sätt än att de ska åtnjuta samma rättigheter oavsett ålder, enligt Peter Newell.

– Vi måste sluta kriminalisera barn helt och hållet, utan undantag. Det finns inget i konventionen som kräver kriminalisering, tvärtom.

Det finns rent samhällsekonomiska vinster att göra på att förbjuda kriminalisering av barn enligt Peter Newell. Över 70 procent av de barn som frihetsberövas i Storbritannien återfaller, ofta i våldsammare brott än det de först fälldes för.

– Ett frihetsberövat barn kostar mer än tre gånger så mycket som att sätta ett barn på Eton.

Peter Newell menar inte att barn som begår brott ska hållas ansvarslösa. En tioåring är kapabel att förstå konsekvensen av sina handlingar. Det är viktigt, både för förövaren och brottsoffret, att gå till botten med vad som har skett. Förövaren behöver rehabiliteras och återintegreras i samhället. Samhället behöver också kunskapen för att kunna förhindra att något liknande händer igen.

– Men att kriminalisera dem är bara hämndlystet och kontraproduktivt. Det är sådant staten tar till för att avleda väljarna från andra problem, till exempel ekonomiska. Det är populärt att demonisera barn och det bygger i grunden på den primitiva idén om arvssynden, att det finns en ondskan inom barn som man måste banka ur dem.

Välkommen till alumndag!

Den 2 oktober 2014 anordnar Stockholms universitet en alumndag för samtliga alumner.

Under dagen föreläser bland annat Eva Swartz Grimaldi, VD för bokförlaget Natur & Kultur.

Till Juridicum kommer Rolf Höök, pensionerad lektor i civilrätt och Anna Serner, VD för Svenska filminstitutet.

Läs mer på www.su.se/alumn.

Där kan du också anmäla dig till alumnpportalen.

Glöm inte att anmäla dig till Juridicum's facebookside för alumner!:

www.facebook.com/alumnjuridicum
Klicka på "like".

Mångfald

Den 7 maj hölls en paneldiskussion om mångfald bland jurister på Juristernas hus, Frescati.

Medverkande var Jonas Ebbesson, dekan vid Juridiska fakulteten, Stockholms universitet, tillika initiativtagare till diskussionen, Madeleine Opira från tankesmedjan A million minds, Anne Ramberg, generalsekreterare för Advokatsamfundet, Arash Raoufi, advokat på Hurtig and Partners och Izla Staifo, hovrättsassessor och rätts-sakkunnig på försvarsdepartementet. Moderator var Stefan Wahlberg, chefredaktör på Dagens Juridik.

Paneldiskussionen filmades och kan ses på www.veckansjuridik.se.

Arrangemanget var ett samarbete mellan Juridiska fakulteten och Dagens Juridik.

Information från Utbildningskansliet

Utbildningskansliet har sommarstängt fr.o.m. 20/6 och öppnar igen 18/8. Under denna period har vi dock jouröppet på alla tisdagar (förutom 29/7 och 5/8) enligt följande:

Telefontid: kl. 09-10 (via växel 08-162000)

Mottagningstid: kl. 10-11

Registreringsveckan äger rum vecka 35, dvs. 25/8 – 29/8. Utbildningskansliets öppettider under registreringsveckan: mån-tors kl.10-16 samt fre kl. 10-12.

Studenter på termin 2-7 på juristprogrammet kan registrera sig själva via Fastreg under registreringsveckan på obligatoriska kurser. Detta gäller samtliga studenter som följer studieordningen och uppfyller respektive förkunskapskrav.

Terminstart HT14: 1 september 2014

På gång i EU de närmaste åren

Handelsavtalet med USA kan stoppas • Utsläppsrätter en flopp

Den 25 maj hölls val till Europaparlamentet i Sverige.

Sex av Juridicums forskare redogör för vilka vägar EU kan komma att ta de närmaste åren.

– EU-motståndarna har blivit en stark minoritet i parlamentet, en minoritet med nationalistiska, populistiska och protektionistiska inslag. De kan fördröja liberaliseringen av den inre marknaden, särskilt inom tjänstesektorn, men de kan

knappast stoppa utvecklingen. Det parlamentariska läget skapar incitament för de två stora partiblocken, det konservativa och det socialdemokratiska, att söka konsensus, säger Antonina Bakardjieva Engelbrekt, professor i europeisk integrationsrätt.

Under mandatperioden väntas viktiga lagstiftningsförslag komma upp på parlamentets agenda, beträffande bland annat en fungerande digital inre marknad och en reglering av marknaden för finansiella tjänster. Men det kommer troligen bli färre initiativ till en långtgående harmonisering än tidigare tror Antonina Bakardjieva Engelbrekt.

Vissa förslag är dock långt framskridna, till exempel det så kallade telekompaketet. Det stundande italienska ordförandeskapet ser det som en högt prioriterad fråga. Telekompaketet siktar på att öka konkurrensen på marknaden för telekommunikationer och förbättra nätneutraliteten, det vill säga att nätägarna säkrar tillgång till sina nät för allt innehåll och data på lika villkor.

– Den euroskeptiska falangen i parlamentet är också en osäkerhetsfaktor i pågående förhandlingar om ett transatlantiskt handels- och investeringspartnerskap mellan EU och USA. Genom Lissabonfördraget fick parlamentet rätten att godkänna handelsavtal, vilket i praktiken ger det veto-rätt. Parlamentet har tidigare visat sin styrka genom att underkänna ACTA-avtalet.

Inga stora nyheter ser ut att komma på arbetsrättens område i EU de närmaste åren enligt Kerstin Ahlberg, Dr h.c. och forestandare för Institutet för social civilrätt.

– På grund av den ekonomiska krisen och den lagstiftningsexplosion som följde efter Maastricht- och Amsterdamfördragen har lagstiftningsstakten inom arbetsrätten avtagit.

Inför valet till EU-parlamentet talade flera kandidater om att de ville arbeta för att svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige. Med det syftade de på hur utstationeringsdirektivet tolkades i Lavaldomen. Men regler om hur utstationeringsdirektivet ska genomföras och tillämpas antogs strax före valet. Några nya initiativ är därför inte att vänta på länge, enligt Kerstin Ahlberg.

I november 2013 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om skydd för företags-hemligheter. Den svenska regeringen, liksom IO, TCO och Saco, har varit oroliga för att det kan inskränka arbetstagarnas yttrandefrihet, och regeringens strävan i förhandlingarna om direktivet är nu att förhindra detta.

Extrempartiernas framgångar kan få mittenpartierna att närma sig varandra och lägga upp långsiktiga strategier.

I de pågående förhandlingarna om ett frihandelsavtal mellan EU och USA har EU:s förhandlare fått i uppdrag att se till att avtalet garanterar att de varor som avtalet omfattar ska produceras med respekt för ILO:s grundläggande konventioner. Det kan bli svårgenomförbart, enligt Kerstin Ahlberg, eftersom USA inte har ratificerat dessa konventioner.

– Utmaningen på lång sikt blir att balansera marknadens intressen mot de sociala intressena så att de senare får den ökade tyngd som man trodde att de skulle få efter Maastricht- och Amsterdamfördragen. För tillfället väger marknadsintressena tyngre.

Den största utmaningen

på miljöområdet för EU de närmaste åren är hur handeln med utsläppsrätter ska hanteras, enligt David Langlet, docent i miljöföränt.

– Handeln med utsläppsrätter har varit en flopp. Industrilobbyn var alldeles för

framgångsrik i att sätta ett lågt pris på utsläppsrätter när systemet lanserades 2003. Sedan kom den ekonomiska krisen med sjunkande industriproduktion vilket innebar att behovet av utsläppsrätter minskade. Vi fick ett överskott av utsläppsrätter i systemet. Istället för målsättningen, ett pris på utsläppsrätter om 20 Euro per ton, ligger priset idag på några få Euro. Det har fått den bisarra konsekvensen att kolkraften är på uppgång i EU. Samtidigt har priset för kol på världsmarknaden gått ner eftersom USA har ökat sin försäljning.

David Langlet menar att det instabila säkerhetspolitiska läget mellan EU och Ryssland kan påverka klimatarbetet.

– Energi har fått en starkare säkerhetspolitisk dimension. Det har å ena sidan den positiva miljöeffekten att energieffektivisering fått en större politisk tyngd för att minska de centraleuropeiska ländernas beroende av rysk gas. Å andra sidan ökar intresset för inhemsk produktion av kol i dessa länder av samma skäl.

De gröna har tappat mandat i parlamentet vilket generellt brukar vara dåligt för klimatpolitiken, enligt David Langlet. Samtidigt tror han att extrempartiernas framgångar kan föra mittenpartierna närmare varandra vilket gör

det lättare att lägga upp de långsiktiga strategier som miljöföränt kräver.

Under det svenska ordförandeskapet 2009 antog Europeiska rådet det så kallade Stockholmsprogrammet om frihet, säkerhet och rättvisa vilket innehåller riktlinjer om bland annat en gemensam migrationslagstiftning inom EU. Under år 2014 antas ett nytt program.

– Den svenska kommissionären Cecilia Malmström har varit en stark röst för migranters rättigheter, men medlemsstaternas villighet att implementera det gemensamma europeiska asylsystem som tagits fram varierar. Sammansättningen av den nya kommissionen och utformningen av Europeiska rådets nya program får stor betydelse för migrationsrätten, säger Louise Dane, doktorand i offentlig rätt med inriktning på migrations- och barnrätt.

Hon poängterar att rätten att söka, och få, skydd om man är i behov av det är en mänsklig rättighet och att EU:s fokus på gränskontroll sker på bekostnad av denna rättighet. Många nyinvalda parlamentariker och flera medlemsländer är för ett än starkare gränsskydd vilket kan leda till ökade kränkningar av migranters rättigheter.

– I Bulgarien och Grekland har man nyligen byggt murar mot gränsen till Turkiet vilket får till följd att fler flyktingar tvingas ta den farliga vägen över Medelhavet.

En person som misstänks vilja söka asyl beviljas inte visum. Det innebär att den enda lagliga vägen in i unionen är som kvotflykting. Kommissionen vill därför utöka kvotsystemet. Men även om kvotsystemet utökas är det bara en liten rännil av alla flyktingar som kommer till EU på det sättet, enligt statistik från UNHCR.

– Svårigheten att ta sig till EU och söka det skydd man faktiskt har rätt till lämnar migranter i händerna på smugglare. Det motverkar knappast den organiserade brottsligheten vilket EU anger som skäl för behovet av stark gränskontroll.

Samordning av medlemsstaternas sociala trygghetssystem (socialförsäkringar som sjukpenning, föräldrapenning och pensioner) har

skett sedan Romfördraget 1958. En ny förordning om samordning av de sociala trygghetssystemen antogs redan 2004, men det var först 2010 som den började tillämpas.

– Med tanke på den tid det tog att sätta förordningen är några lagstiftningsvägor på området inte att vänta. Förändringsarbetet tar tid, men Lissabonfördraget gav öppningar för att utvecklingen ska gå lite snabbare på lagstiftningsområdet framöver. Det är istället EU-domstolen som driver utvecklingen genom att analysera i vilka lägen de nationella systemen är ett hinder för den fria personrörligheten och att de därför måste ge vika, säger Jaan Paju, doktorand i europeisk integrationsrätt.

EU-domstolens dömande verksamhet på den sociala trygghetens område har pågått de senaste 50 åren så egentligen är det business as usual, enligt Jaan Paju. Sedan 2010 har allt för få rättsfall prövats i EU-domstolen för att det ska gå att dra några slutsatser om hur den nya förordningen fungerar. Först om något år eller två tror han att man skönja en utveckling åt ett visst håll.

– Den stora frågan är åt vilket håll EU vill gå. Mer fri rörlighet kräver också att medlemsländerna ger större avkall på den nationella kompetensen över socialförsäkringarna och att skattesystemen harmoniseras, det vill säga att EU blir en federal stat.

För närvarande pågår arbete med att etablera en europeisk åklagarmyndighet. Arbetet sker med stöd av artikel 86 i fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt. Myndigheten kommer framför allt att beivra ekonomisk brottslighet.

– Myndigheten ska etableras med enhällighet, men sedan finns en möjlighet för ett mindre antal medlemsstater att gå vidare ändå om vissa inte vill vara med. Varje medlemsstat kan alltså välja om den vill ansluta sig till myndigheten. Det ska bli mycket intressant att se hur många medlemsstater som kommer att sitta med i båten och hur myndigheten slutligen kommer att utformas, säger Petter Asp, professor i straffrätt.

Det straffrättsliga samarbete inom EU bygger både på en pågående harmoniseringsprocess och på principen om ömsesidigt erkännande. Det sistnämnda betyder att medlemsländerna ska acceptera beslut som fattats i ett annat medlemsland. Petter Asp tycker att man bör skynda långsamt.

– Alla EU-länder är visserligen bundna av Europakonventionen. Men det är inte alltid den efterlevs i alla länder och i enskilda fall. Effektivitetsvinsterna av en harmonisering får inte ske på bekostnad av individens rättigheter. Att enas om många instrument är positivt bara om instrumenten är bra och genomtänkta.